

STORTINGET

Innst. 138 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:40 S (2023–2024) og Dokument 8:50 S (2023–2024)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Ingrid Fiskaa, Kirsti Bergstø, Marian Hussein og Torgeir Knag Fylkesnes om ei sanksjonspakke mot Israels folkerettsstridige krig mot Gaza og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Stine Westrum, Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar, Geir Jørgensen, Mimir Kristjánsson, Sofie Marhaug, Tobias Drevland Lund og Hege Bae Nyholt om straffetiltak mot Israels folkerettsbrudd og menneskerettighetsbrudd på Gaza

Til Stortinget

Bakgrunn

Dokument 8:40 S (2023–2024)

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringa stille krav til norske statlege våpenprodusentar og dotterselskap med fabrikkar i USA om å ikkje selje komponentar direkte eller indirekte til Israel.
- Stortinget ber regjeringa ta initiativ til ein internasjonal våpenembargo mot Israel.
- Stortinget ber regjeringa fryse pengar og egedelar som tilhøyrrer personar som er ansvarlege for, aktivt støttar eller gjennomfører handlingar/politikk som trugar tryggleiken til folk på Gaza, hindrar humanitære organisasjonar sitt arbeid på Gaza og/eller undergrev Palestinas territoriale integritet.

- Stortinget ber regjeringa innføre forbod mot import/eksport og levering av varer/tenester som bidreg til det israelske regimet sine inntekter.
- Stortinget ber regjeringa fryse frihandelsavtalen med Israel til krigen i Gaza er avslutta og blokaden av Gaza er oppheva.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Dokument 8:50 S (2023–2024)

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringa sikre at norske statlig eide våpenprodusenter og deres datterselskaper med fabrikkar utenfor Norge ikkje selger våpen, våpenkomponenter eller annet militært utstyr direkte eller indirekte til Israel.
- Stortinget ber regjeringa ta initiativ til en internasjonal toveis våpenembargo mot Israel.
- Stortinget ber regjeringa innføre forbud mot kjøp av varer fra Israels militærindustri.
- Stortinget ber regjeringa innføre forbud mot alt forskningssamarbeid og annet samarbeid med israelske universiteter og andre forskningsinstitusjoner som er involvert i militær forskning og/eller på annet vis bidrar til å gjøre det israelske militæret i stand til å opprettholde okkupasjonen.
- Stortinget ber regjeringa endre adferdskriteriet for observasjon og utelukkelse av selskaper for å sikre at Statens pensjonsfond utland trekker sine investeringer ut av selskaper knyttet til folkerettsstridig okkupasjon og andre folkerettsbrudd.
- Stortinget ber regjeringa innføre nasjonale straffetiltak mot og ta initiativ til internasjonale sanksjo-

ner mot personer som er involvert i menneskerettighetsbrudd mot den palestinske befolkningen og som undergraver Palestinas territorielle integritet.

7. Stortinget ber regjeringen forby handel med varer og tjenester med Israel som bidrar til israelske statsinntekter og gjør Israel i stand til å opprettholde krigføringen på Gaza og okkupasjonen av palestinske områder.
8. Stortinget ber regjeringen fryse frihandelsavtalen med Israel til okkupasjonen av palestinske områder er avsluttet.
9. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å avslutte NATOs partnerskap med Israel og ta avstand fra NATOs beskrivelse av Israel som en «likesinnet partner».
10. Stortinget ber regjeringen sikre at norsk territorium ikke på noen måte benyttes til militær støtte til Israel, herunder overføring av utenlandsk militært materiell som er lagret i Norge.
11. Stortinget ber regjeringen arbeide for at Israel listeføres i FNs generalsekretærs årsrapport Children and Armed Conflict (CAAC) for drap, overgrep og mishandling av palestinske barn.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Nils-Ole Foshaug, Eva Kristin Hansen og Agnes Nærland Viljugrein, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schie Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, Bengt Fasteraune og Ola Borten Moe, fra Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug og Christian Tybring-Gjedde, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, viser til Uttalelse fra Utenriksdepartementet angående Dokument 8:40 S (2023–2024) – representantforslag fra representantene Ingrid Fiskaa, Kirsti Bergstø, Marian Hussein og Torgeir Knag Fylkesnes, datert 5. desember 2023

Komiteen merker seg at utenriksministeren i uttalelsen sier at regjeringen ikke har fullmakt i sanksjonsloven til å treffe vedtak om å innføre sanksjoner alene. Statsråden sier videre at Norges syn er at det er multilaterale, globale og tvingende sanksjoner vedtatt av Sikkerhetsrådet eller andre tiltak som det er bred internasjonal oppslutning om, som har størst legitimitet og effekt for å påvirke en stat til å endre atferd. I den nå-

værende politiske konteksten er det ikke realistisk å forvente at FNs sikkerhetsråd, EU eller en annen bredslutning av likesinnede land vil innføre våpenembargo eller andre former for sanksjoner overfor Israel.

Komiteen noterer at utenriksministeren uttaler at selv om den israelsk-palestinske konflikten er inne i en svært vanskelig tid, mener regjeringen likevel fortsatt at det er dialog, samarbeid og forhandlinger som vil bidra til en løsning på denne konflikten, og til å bedre situasjonen for den palestinske befolkningen. Regjeringens vurdering er derfor at vi er best tjent med å opprettholde dialog og kontakt med partene.

Komiteen viser til Uttalelse fra Utenriksdepartementet angående Dokument 8:50 S (2023–2024) – representantforslag fra representantene Stine Westrum, Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar, Geir Jørgensen, Mímir Kristjánsson, Sofie Marhaug, Tobias Drevland Lund og Hege Bae Nyholt, datert 7. desember 2023.

I uttalelsen fremkommer det at Norge alltid har hatt og har en streng eksportkontroll overfor Israel. Det er ikke lov å selge norske våpen til Israel.

Komiteen merker seg at regjeringen i eierskapsmeldingen gir uttrykk for at staten er opptatt av at selskaper som opererer i, handler med eller har forretningsforbindelser tilknyttet konfliktområder, utviser respekt for internasjonal humanitærrett. Selskapene skal også unngå å bidra til, eller støtte opp under, brudd på disse reglene.

Utenriksministeren uttaler at i lys av den pågående konflikten mellom Israel og Hamas er det naturlig at regjeringen som eier har dialog med relevante selskap i statens selskapsportefølje om bl.a. aktsomhetsvurderinger knyttet til respekt for humanitærretten.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Rødt, noterer at det i tråd med etablerte prinsipper om akademisk frihet og institusjonell autonomi er opp til norske universiteter og høyskoler å selv velge hvem de ønsker å samarbeide med. Norske forskningsinstitusjoner står derfor fritt til å samarbeide med universiteter i Israel. En forutsetning er at norsk eksportkontrollregelverk overholdes.

Flertallet registrerer at norsk territorium ikke benyttes til militær støtte til Israel.

Flertallet merker seg at utenriksministeren uttaler at fortsatt deltagelse fra Israel i NATOs partnerfora vil muliggjøre økt engasjement mellom NATO og Israel også på dette området. Fra før har blant annet klima, sikkerhet og tilgang til rent vann i regionen vært viktige tema på agendaen.

Komiteen tar til etterretning at FNs generalsekretær legger fram sin rapport om barn og væpnet konflikt (Children and Armed Conflict) i juni hvert år. Rapporten har et vedlegg med parter til væpnede konflikter

som listeføres fordi de begår ett eller flere folkerettsbrudd som inngår i Generalsekretærens liste over særlig alvorlige brudd på folkeretten ovenfor barn i væpnet konflikt: 1) drap og lemlestelse, 2) voldtekt og seksualisert vold, 3) kidnapping, 4) rekruttering og bruk av barnesoldater og 5) angrep på skoler og sykehus. Israel omtales i rapporten, men er ikke listeført i rapportens anneks.

Det er FNs generalsekretær alene som bestemmer om et land skal listeføres eller tas av listen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, noterer at Statens pensjonsfond utland (SPU) ikke er, og skal ikke være, et politisk virkemiddel i utenrikspolitikken.

I uttalelsen fra Utenriksdepartementet fremkommer det at de etiske retningslinjene bestemmer hva SPU av etiske hensyn ikke skal være investert i. Retningslinjene ble grundig vurdert og behandlet i Stortinget så sent som i 2021. Etikkrådet legger i sine vurderinger til grunn at de israelske bosettingene på Vestbredden er oppført i strid med folkeretten. Etikkrådet har i lang tid hatt oppmerksomhet mot selskaper som kan medvirke til byggingen og opprettholdelsen av bosettingene. Etter råd fra Etikkrådet er i dag ni israelske selskaper utelukket fra SPU.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, merker seg at regjeringen mener at rammeverket for fondet fungerer etter hensikten. Fondet er en finansiell investor med etiske retningslinjer og ansvarlig forvaltning som viktige rammer. Det er kort tid siden det ble foretatt en grundig og helhetlig gjennomgang av de etiske retningslinjene, og det legges ikke opp til å foreta endringer nå.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, merker seg at forslagsstillerne søker å sidestille konfliktene i Ukraina og Midtøsten og å tegne et bilde av dobbeltmoral hvis konfliktene behandles ulikt. Flertallet vil peke på at konfliktene er svært forskjellige og har svært ulikt opphav. Ukraina forsvarer sin territoriale integritet mot en aggressor som har som mål at staten Ukraina skal slutte å eksistere. Den nåværende krigføringen i Gaza er utløst av et brutalt terrorangrep på Israel utført av terrororganisasjonen Hamas, som har som mål at staten Israel skal slutte å eksistere.

Flertallet vil understreke at Israel har rett til å forsvare seg innenfor de rammene folkeretten setter.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Venstre, vil samtidig peke på at dette flertallet gjentatte ganger har kommet med tydelig kritikk av Israel fordi de i dette forsvaret går langt utover de rammene folkeretten setter, og dermed bryter krigens regler. Dette flertallet har i denne kritikken særlig påpekt Israels plikt til å beskytte sivile, skille sivile og militære mål og opptre proporsjonalt. Folkeretten oppstiller en tydelig forpliktelse for Israel til å sikre at sivilbefolkningen i Gaza får tilgang til nødhjelp, strøm, medisiner, mat og rent drikkevann.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet understreker at folkeretten ikke er eksplisitt når det gjelder angrep som rammer sivile, men at legitimiteten til slike angrep må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Det er mer relevant å sammenligne Israels selvforsvar mot Hamas med USAs krig mot terror. Disse medlemmer oppfatter at Israel blir utsatt for mer kritikk for sin kamp mot terror, enn hva som har blitt reist av kritikk mot USA og Storbritannia i deres krig mot terror i Afghanistan.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre viser til Israels brutale og folkerettsstridige krigføring mot Gaza. Intens bombing av det tettfolka området kombinert med blokade har tatt livet av og skadd svært mange menneske, og gjort området ulevelig. Hungersnaud og livstruande sjukdommar breier seg, og innbyggjarane har blitt drivne stadig lenger sør i Gaza, mot grensa til Egypt. Resultatet vil bli ei tvangsfordriving av palestinarar ut av Gaza. Israel står ansvarleg for alvorlege krigsbrottsverk og det som kan vera brottsverk mot menneskeslekta.

Desse medlemmene viser vidare til at det er gjort mange forsøk på å stoppa krigen med diplomatiske verkemiddel. Sjølv om USA hindrar vedtak om våpenkvile i FNs Tryggingråd, har Generalforsamlinga to gonger og med aukande fleirtal vedtatt krav om umiddelbar og varig våpenkvile. Israel har likevel ikkje vist vilje til å retta seg etter FN sine krav. Den israelske regjeringa uttrykker tvert imot at krigen vil bli langvarig. Desse medlemmene støttar opp om alle diplomatiske forsøk på å overtala Israel og Hamas til å stoppa krigen, men merkar seg at vekene og månadane går, utan teikn til varig våpenkvile eller reell humanitær tilgang, samtidig som stadig fleire sivile vert drepne.

Desse medlemmene meiner derfor det er på høg tid å setta makt bak krava. Grove brot på folkeretten må få konsekvensar, uavhengig av kven som står bak dei. Respekten for dei universelle, internasjonale rettsreglane er avhengig av at dei ikkje i praksis berre gjeld for nokon, og at andre kan koma seg unna reaksjonar.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt meiner at press og sanksjonar vil ha størst effekt dersom fleire land går saman om dei. Så lenge USA støttar opp om Israels krigføring og vil blokkera alle vedtak om sanksjonar i FN's Tryggingråd, må oppslutning om slike internasjonale sanksjonar byggast på andre måtar. Noreg kan ikkje venta på at initiativet kjem frå Tryggingrådet, men bør ta initiativ saman med likesinna statar til internasjonale sanksjonar.

På denne bakgrunnen blir følgjande forslag fremja:

«Stortinget ber regjeringa ta initiativ til internasjonale sanksjonar mot Israel.»

«Stortinget ber regjeringa ta initiativ til ein internasjonal våpenembargo mot Israel.»

Desse medlemene meiner vidare at Noreg parallelt med initiativ til felles, internasjonale sanksjonar, må gå føre og innføra egne sanksjonar. Det kan inspirera til og gjera det enklare for andre land å følgja etter, og gradvis bygga eit sterkare press mot Israels krigføring. I tillegg vil det ha ein effekt i seg sjølv. På same vis som Noreg gjekk føre med eit godt eksempel i dei viktige avstemmingane i FN's Generalforsamling, bør Noreg gå føre og innføra straffetiltak mot Israels brot på folkeretten og humanitærretten. Desse medlemene viser til at Noreg var det einaste nordiske landet, og eit av få europeiske land, som stemte for den første resolusjonen om våpenkvile i FN. Ein månad seinare vart alle nabolanda våre med på ein liknande resolusjon. Desse medlemene meiner at avstemmingane i Generalforsamlinga viser at det nyttar å gå føre med eit godt eksempel, og at det kan inspirera andre land til å koma etter.

På denne bakgrunnen blir følgjande forslag fremja:

«Stortinget ber regjeringa frysa pengar og eigedelar som tilhøyrar personar som er ansvarlege for, aktivt støttar eller gjennomfører handlingar/politikk som trugar tryggleiken til folk i Gaza, hindrar humanitære organisasjonar sitt arbeid i Gaza og/eller undergrev Palestinas territoriale integritet.»

«Stortinget ber regjeringa innføra forbod mot import/eksport og levering av varer/tenester som bidreg til det israelske regimet sine inntekter.»

«Stortinget ber regjeringa frysa frihandelsavtala med Israel til krigen i Gaza er avslutta og blokaden av Gaza er oppheva.»

Desse medlemene viser til utanriksministeren sitt svarbrev, der han skriv at sanksjonslova ikkje gir regjeringa heimel til å setta i verk unilaterale sanksjonar. Desse medlemene kan ikkje sjå at regjeringa har dekning for å hevda at sanksjonslova står i vegen for

norske straffetiltak eller at Noreg tar ei offensiv rolle i å samla støtte til internasjonale sanksjonar. Desse medlemene viser til intervjuet komitéleiar Ine Eriksen Søreide gav til Dagbladet 27. februar 2022, då regjeringa på same vis viste til sanksjonslova for å argumentera mot unilaterale, norske straffetiltak mot Russlands invasjon av Ukraina:

«Regjeringen legger til grunn en uforståelig feiltolkning av norsk sanksjonslov. Det er ingenting i lovteksten som hindrer Norge i å innføre egne sanksjoner mot Russland umiddelbart.»

Desse medlemene sluttar seg til dette synet og syner til at straffetiltak mot Israels brotsverk vil bli møtt med støtte frå fleire land og ha «som formål å opprettholde fred og sikkerhet», slik sanksjonslova føreskriv. Desse medlemene viser òg til at sanksjonslova berre regulerer kva forskrifter regjeringa har Stortinget si fullmakt til gjennomføra og ikkje legg noko band på kva straffetiltak Stortinget kan vedta.

Desse medlemene viser vidare til at utanriksministeren i svarbrevet til komiteen held fram at Noreg er best tent med å oppretthalda dialog og kontakt med partane. Desse medlemene delar dette synet, men meiner at dialog og sanksjonar ikkje står i motsetning til kvarandre. Det er mogleg å ta initiativ til internasjonale sanksjonar og stramma inn på eigen våpeneksport, og likevel halda fram dialogen. Noreg opprettheld dialogen og kontakten med styresmaktene i fleire land som me har innført sanksjonar mot. I den aktuelle situasjonen har Qatar vore heilt sentrale i forhandlingar mellom partane og utveksling av fangar og gissel, sjølv om styresmaktene der har vore tydelege i kritikken mot Israels krigføring. Noreg valde også å stå relativt tidleg fram med krav om våpenkvile utan at det stoppa mogleghetta til dialog med partane.

Desse medlemene viser til det norske kontrollregimet for våpeneksport og målsettinga om at våpen ikkje skal eksporterast til land i krig. I 2023 vart det heller ikkje eksportert våpen direkte til Israel frå Noreg. Samtidig er det avdekt at komponentar til våpen produsert i Noreg, og våpen produsert av norske fabrikkar i utlandet, har blitt sendt til og brukt av Israel hausten 2023. Desse medlemene meiner at avsløringane illustrerer at det er hol i det norske kontrollregimet som må tettast.

På denne bakgrunn blir følgjande forslag fremja:

«Stortinget ber regjeringa stilla krav til norske statlege våpenprodusentar og dotterselskap med fabrikkar i USA om å ikkje selja komponentar direkte eller indirekte til Israel.»

Desse medlemene er bekymra for eskaleringa av vald mot palestinarar på Vestbreidda, og merkar seg at fleire land har sett i verk eller vurderer straffetiltak mot Israel som reaksjon på dette. USA har innført inn-

reiserestriksjonar mot ekstremistiske israelske busetjarar. Storbritannia og andre land har varsla liknande tiltak. Disse medlemene meiner Noreg også bør innføra slike innreiserestriksjonar, anten på eiga hand eller i samarbeid med andre land.

På dette grunnlaget blir følgjande forslag fremja:

«Stortinget ber regjeringa innføra innreiseforbod for valdelege israelske busetjarar.»

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre fremjar følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa ta initiativ til innreiseforbod for valdelege israelske busetjarar i Schengen-samarbeidet.»

«Stortinget ber regjeringa utarbeida etiske retningslinjer for norsk næringsliv som frårår økonomisk samkvem som støttar opp om ulovlege busetjingar og andre brot på folkeretten og menneskerettane i dei okkuperte palestinske områda.»

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt viser til at ei rekkje europeiske sivilsamfunnsorganisasjonar sidan 2012 har tilrådd næringslivet å unngå handel med varer og tenester produsert på okkuperte område. Ei rekkje europeiske land, som Sverige og Danmark, innførte retningslinjer om dette, medan Noreg ikkje har gjort det. Disse medlemene meiner ei slik retningslinje til norsk næringsliv vil vere nyttig og eit skritt i rett retning med tanke på respekt for folkeretten.

Disse medlemmer viser til forsvarsminister Bjørn Arild Grams uttalelser til Vårt Land 18. desember 2023, hvor han bekreftet at Norge bidrar med inntekter til den israelske våpenindustrien, både som underleverandører til systemer som brukes av Forsvaret og med mulighet for direkte anskaffelser i en størrelsesorden som ikke utløser krav om gjenkjøp.

Disse medlemmer viser til at både direkte og indirekte kjøp fra Israels våpenindustri bidrar til å styrke landets kapasitet til å opprettholde sine folkerettsstridige angrep og okkupasjon. Disse medlemmer viser videre til at innkjøp av forsvarsmateriell er gjestand for nasjonale, politiske vurderinger, uavhengig av markedsmessige forhold eller internasjonale sanksjonsregimer.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre forbud mot kjøp av varer fra Israels militærindustri.»

Disse medlemmer viser til at israelske myndigheter har vist en så grunnleggende mangel på respekt for menneskeliv og stabilitet i regionen at landets samarbeid med NATO bidrar mer til å gi dets handlinger et inntrykk av politisk støtte fra NATOs medlemsland enn til å ivareta disse hensyn. Dette inntrykket forsterkes av NATOs omtale av Israel og bidrar til å svekke medlemslandenes troverdighet i det globale sør.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å avslutte NATOs partnerskap med Israel og ta avstand fra NATOs beskrivelse av Israel som en 'likesinnet partner'.»

Disse medlemmer viser til utenriksministerens svarbrev til komiteen, hvor han ikke utelukker at våpen som allierte stater har forhåndslagret i Norge, på et senere tidspunkt kan bli benyttet i forbindelse med krigføring i Midtøsten. Utenriksministeren uttaler:

«Det tilligger ikke Norge å bestemme hvordan dette materiellet benyttes etter at det eventuelt flyttes ut av Norge.»

Disse medlemmer viser til at Norge har et folkerettslig og moralsk ansvar for hvordan norsk jord benyttes, og at FNs definisjon av aggresjon (A/RES/29/3314) omfatter at en stat stiller sitt territorium til disposisjon for andre stater til å utføre angrep.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at norsk territorium ikke på noen måte benyttes til militær støtte til Israel, herunder overføring av utenlandsk militært materiell som er lagret i Norge.»

Komiteens medlem fra Rødt viser til at regjeringen med rette suspenderte forskningssamarbeidet med Russland som respons på Russlands folkerettsstridige invasjon av Ukraina. Dette medlem viser til pressemelding fra Kunnskapsdepartementet 4. mars 2022, som instruerte at:

«som hovedregel skal alle institusjonsavtaler mellom norske og russiske forsknings- og utdanningsinstitusjoner legges på is.»

For å skjerme sivilsamfunnet og ivareta faglig autonomi, opprettholdt regjeringen anledningen til forsker-til-forsker-samarbeid.

I lys av Israels vedvarende og alvorlige brudd på folkeretten ser dette medlem behov for at tilsvarende tiltak innføres mot statlig og institusjonelt samarbeid som bidrar til å opprettholde Israels okkupasjon.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre forbud mot alt forskningssamarbeid og annet samarbeid med israelske universiteter og andre forskningsinstitusjoner som er involvert i militær forskning og/eller på annet vis bidrar til å gjøre det israelske militæret i stand til å opprettholde okkupasjonen.»

Medlemmen i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti fremjar følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa be utdannings- og forskningsinstitusjonane om å redusere samarbeid med israelske institusjonar som bidrar til å oppretthalda okkupasjonen, til eit minimum. Samarbeid med enkeltforskarar kan fortsetta.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at Statens pensjonsfond utland (oljefondet) ved årsslutt 2022 eide aksjer for over 13,1 mrd. kroner i Israel, i tillegg til israelske statslån på 4,7 mrd. kroner.

Disse medlemmer viser til at regjeringen den 28. februar 2022 instruerte Norges Bank Investment Management til å umiddelbart fryse sine investeringer i Russland og lage en plan for raskt nedslag, som en betimelig respons på landets folkerettsstridige og brutale invasjon av Ukraina. Dette er et strakstiltak som allerede er avklart i henhold til både sentralbankloven og sanksjonsloven, og som disse medlemmer mener regjeringen må benytte som respons på Israels framferd på Gazastripen og på Vestbredden.

Disse medlemmer viser til FNs sikkerhetsråds resolusjon 2334, som slår fast at israelske bosettinger på palestinsk land er brudd på folkeretten. Rapporten «Don't Buy into Occupation», som en koalisjon av 25 organisasjoner står bak (herunder LO og Norsk Folkehjelp), fant i desember 2023 at oljefondet har investert 13,16 mrd. USD (ca. 143 mrd. kroner) i selskaper knyttet til israelske bosettinger. Oljefondet er dermed største investor i de til sammen 51 selskapene rapporten har kartlagt. Siden rapporten ble publisert, har Norges Banks hovedstyre kun utelukket ett av selskapene fra sin portefølje, etter en tilråding fra Etikkrådet fra mai 2023.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen endre adferdskriteriet for observasjon og utelukkelse av selskaper for å sikre at Statens pensjonsfond utland trekker sine investeringer ut av selskaper knyttet til folkerettsstridig okkupasjon og andre folkerettsbrudd.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til at FNs generalsekretær står fritt til å bestemme hvilke land som skal listeføres i Children and Armed Conflict (CAAC), men at dette ikke utelukker at Norge gjør sitt syn kjent om alle land vi ut fra faglige og humanitære kriterier mener bør listes for drap, overgrep og mis-handling av barn, for å yte en motstemme mot politisk press for at enkelte land ikke skal listeføres ut fra andre hensyn.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at Israel listeføres i FNs generalsekretærs årsrapport Children and Armed Conflict (CAAC) for drap, overgrep og mis-handling av palestinske barn.»

Komiteen viser til at Israel ble utsatt for et horribelt terrorangrep fra Hamas og andre militante grupper den 7. oktober 2023. Angrepet er den blodigste hendelsen i Israels historie siden Jom kippur-krigen for nesten 50 år siden, og ifølge israelske medier ble omkring 1 200 mennesker drept i dette brutale angrepet. Omkring 200 mennesker ble tatt som gisler og fraktet til Gaza. Komiteen fordømmer Hamas' terrorangrep på det sterkeste og krever at samtlige gisler frigis.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Venstre understreker at Israels respons på terrorangrepet og krig mot Hamas har beveget seg langt utenfor det som er proporsjonalt eller legitimt. Etter Hamas' brutale og rystende terrorangrep på sivile anerkjenner disse medlemmer at Israel har rett til å beskytte seg mot terrororganisasjonen Hamas. Det gir likevel ikke israelske myndigheter legitimitet til å utføre krigshandlinger som rammer uforholdsmessig uskyldige sivile og sivile mål og som bryter med krigens regler. Siden Israel startet sin krigføring mot Hamas har over 20 000 mennesker blitt drept i Gaza, deriblant 8 000 uskyldige og forsvarsløse barn. Sykehus og skoler har blitt bombet og store deler av Gaza er lagt i ruiner. Disse medlemmer vil understreke at lidelsene som påføres det palestinske folk må ta slutt. Disse medlemmer fordømmer på det sterkeste Israels kollektive avstraffelse av palestinerne som et svar på Hamas sine terrorhandlinger, og fordømmer brudd på humanitær folkerett. Disse medlemmer vil videre understreke at det internasjonale samfunn må bruke all sin innflytelse til å kreve en varig våpenhvile og få partene inn i et forhandlingsspor. Den humanitære situasjonen på Gazastripen er katastrofal, og det er akutt behov for trygg adgang for nødhjelp og annen humanitær støtte. Det forutsetter en fullstendig og permanent våpenhvile.

Fortsatt krigføring bidrar ikke til økt trygghet på sikt, verken for israelere eller palestinere.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at i henhold til folkeretten har alle land rett til å yte selvforsvar, og vil understreke Israels rett til selvforsvar mot Hamas' grufulle terrorangrep den 7. oktober 2023, angrep som disse medlemmer fordømmer på det sterkeste. Disse medlemmer understreker skillet mellom retten til selvforsvar slik den defineres av folkeretten og retten til forsvar slik den tolkes og praktiseres av israelske myndigheter, sett i lys av Israels rolle som okkupant av Gazastripen og andre palestinske områder.

Komiteen viser til at faren for regional eskalering fortsatt er reell og høyst bekymringsfull. Partene og det internasjonale samfunnet må gjøre det de kan for å unngå en slik utvikling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Kristelig Folkeparti, mener det er riktig at Norge tar en lederrolle internasjonalt for å kreve våpenhvile og få partene inn i et forhandlingsspor.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre mener at Norge kan, og må, gjøre mer. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til den norske kampanjen «Norge må gjøre mer».

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at Israel over tid har drevet en ulovlig bosettingspolitikk på okkupert palestinsk territorium på Vestbredden og i Øst-Jerusalem. Alle de israelske bosettingene på den okkuperte Vestbredden og Øst-Jerusalem er etablert i strid med folkeretten. De ulovlige bosettingene er direkte i strid med målet om en tostatsløsning, og må opphøre. Disse medlemmer viser videre til at Unicefs regionale direktør for Midtøsten og Nord-Afrika, Adele Khodr, 28. desember 2023 informerte om at aldri før har flere barn blitt drept på Vestbredden. Totalt 130 barn er drept på Vestbredden og i Øst-Jerusalem. Dette innebærer at omtrent en tredjedel av alle drepte palestinere i disse områdene er barn. Israelske raid på det okkuperte Vestbredden, inkludert Øst-Jerusalem, har også økt gjennom hele 2023, og særlig siden 7. oktober.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre vil understreke at denne politikken er uakseptabel, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen hindre at Norge importerer varer fra ulovlige bosettinger, okkupert jord og selskaper som medvirker til brudd på folkeretten og menneskerettigheter i ulovlig okkuperte områder, samt å vurdere om dette krever lovendring.»

Disse medlemmer støtter også at Statens pensjonsfond utland trekker sine investeringer ut av selskaper knyttet til folkerettsstridig okkupasjon og andre folkerettsbrudd.

Disse medlemmer erkjenner at det på nåværende tidspunkt ikke foreligger noe rettslig bindende forbud mot eksport og næringsvirksomhet rettet mot Palestina, og heller ikke FN-sanksjoner eller restriktive tiltak fra EUs side som innebærer eksportrestriksjoner eller andre former for restriksjoner knyttet til næringsvirksomhet. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til at dette også er tilfellet når det gjelder det marokkansk-okkuperte Vest-Sahara. Til forskjell fra når det gjelder Palestina, har Norge siden 2007 – og under vekslende regjeringer – operert med en generell fraråding mot handel, ressursutnyttelse og andre former for næringsvirksomhet som ikke er i samsvar med saharawienes interesser og følgelig kan bidra til brudd på folkeretten. Disse medlemmer mener at det bør være prinsipiell likhet mellom hvordan Norge forholder seg til folkerettsstridig okkuperte områder i ulike deler av verden, og at en slik fraråding også bør kunne utarbeides for, blant annet, ulovlig okkuperte områder i Palestina. Disse medlemmer er av den oppfatning at en slik praksis også vil bidra til forutsigbarhet og likebehandling i norsk utenrikspolitikk.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fraråde handel, ressursutnyttelse og andre former for næringsvirksomhet på ulovlig okkuperte palestinske områder som ikke er i samsvar med palestinernes interesser og som følgelig kan bidra til brudd på folkeretten.»

Disse medlemmer viser til at USA 5. desember 2023 informerte om at de innfører visumbegrensninger for ytterliggående bosettere. Flere europeiske land har siden tatt til orde for lignende tiltak.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen støtte et europeisk initiativ for å innføre visumrestriksjoner mot voldelige israelske bosettere.»

Disse medlemmer støtter at Norge ikke åpner for eksport av hverken forsvarsmateriell eller flerbukksvarer for militær sluttbruk i Israel, og støtter opp om hovedsynspunktet om at Norge ikke vil tillate salg

av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer. Disse medlemmer mener derfor det er bekymringsverdig når våpen produsert av statlig eide selskaper likevel brukes i Israels krigføring i Gaza.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere nødvendige tiltak for å unngå at norsk forsvarsindustri ikke direkte eller indirekte selger våpen eller våpenkomponenter til Israel.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at Norge aldri har hatt som tradisjon å innføre sanksjoner alene. Det er flertallets syn at det er internasjonale sanksjoner vedtatt av FNs sikkerhetsråd, eller felles europeiske sanksjoner, som har størst legitimitet og effekt for å påvirke en stat til å endre atferd. Flertallet viser til at regjeringen gjennom sanksjonsloven heller ikke har fullmakt til å vedta egne sanksjoner.

Flertallet viser til Innst. 290 L (2020–2021) fra utenriks- og forsvarskomiteen om Lov om gjennomføring av internasjonale sanksjoner (sanksjonsloven) fra mars 2021, hvor en samlet komité står bak følgende merknad:

«Komiteen merker seg at Den norske Helsingforskomité i sitt høringssvar anbefaler å gi regjeringen fullmakt til unilaterale sanksjoner. Regjeringen har vurdert norske unilaterale sanksjoner som lite effektive som politisk virkemiddel, og som et brudd med en lang norsk tradisjon for å kun tilslutte seg sanksjoner og restriktive tiltak som er bredt forankret blant våre næreste allierte og handelspartnere. Komiteen vil påpeke at innføring av unilaterale sanksjoner vil kunne være mulig gjennom et eventuelt eget lovvedtak, og at dette på en bedre måte sikrer god forankring for slike potensielt kontroversielle tiltak.»

Flertallet viser til at det i dagens kontekst er lite realistisk at FNs sikkerhetsråd eller EU vil innføre internasjonale sanksjoner mot Israel.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringen i juni 2022 vedtok merking av alle israelske varer som er produsert på ulovlig okkupert land. Dette er det flere andre europeiske land som også har gjort tidligere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser, i tråd med resolusjoner fra FNs sikkerhetsråd og vurderinger fra Den internasjonale domstolen i Haag, til at det er Norges holdning at «Israel» og «israelsk territorium» omfatter territoriet som var underlagt israelsk kontroll før 4. juni 1967. Disse medlemmer viser til at denne territorielle avgrensningen av staten Israel

også er lagt til grunn for forståelsen av det geografiske anvendelsesområdet for Eftas frihandelsavtale med Israel.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener Israel har rett til å utøve en legitim forsvarskrig mot Hamas. Hamas utgjør en vedvarende trussel mot Israels sikkerhet. Israels mål om å fjerne terrororganisasjonen må sees i lys av at Hamas er en eksistensiell trussel mot staten Israel og det jødiske folket.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringa ta initiativ til innreiseforbod for valdelege israelske busetjarar i Schengen-samarbeidet.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringa utarbeida etiske retningslinjer for norsk næringsliv som frårår økonomisk samkvem som støttar opp om ulovlege busetjingar og andre brot på folkeretten og menneskerettane i dei okkuperte palestinske områda.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen arbeide for at Israel listeføres i FNs generalsekretærs årsrapport Children and Armed Conflict (CAAC) for drap, overgrep og mishandling av palestinske barn.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen hindre at Norge importerer varer fra ulovlige bosettinger, okkupert jord og selskaper som medvirker til brudd på folkeretten og menneskerettigheter i ulovlig okkuperte områder, samt å vurdere om dette krever lovendring.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen fraråde handel, ressursutnyttelse og andre former for næringsvirksomhet på ulovlig okkuperte palestinske områder som ikke er i samsvar med palestinernes interesser og som følgelig kan bidra til brudd på folkeretten.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen støtte et europeisk initiativ for å innføre visumrestriksjoner mot voldelige israelske bosettere.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen vurdere nødvendige tiltak for å unngå at norsk forsvarsindustri ikke direkte eller indirekte selger våpen eller våpenkomponenter til Israel.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:*Forslag 8*

Stortinget ber regjeringa ta initiativ til internasjonale sanksjonar mot Israel.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringa ta initiativ til ein internasjonal våpenembargo mot Israel.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringa frysa pengar og egedelar som tilhøyrar personar som er ansvarlege for, aktivt støttar eller gjennomfører handlingar/politikk som trugar tryggleiken til folk i Gaza, hindrar humanitære organisasjonar sitt arbeid i Gaza og/eller undergrev Palestinas territoriale integritet.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringa innføre forbod mot import/eksport og levering av varer/tenester som bidreg til det israelske regimet sine inntekter.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringa frysa frihandelsavtala med Israel til krigen i Gaza er avslutta og blokaden av Gaza er oppheva.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringa stilla krav til norske statlege våpenprodusentar og dotterselskap med fabrikkar i USA om å ikkje selja komponentar direkte eller indirekte til Israel.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringa innføre innreiseforbod for valdelege israelske busetjarar.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen innføre forbud mot kjøp av varer fra Israels militærindustri.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å avslutte NATOs partnerskap med Israel og ta avstand fra NATOs beskrivelse av Israel som en «likesinnet partner».

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen sikre at norsk territorium ikke på noen måte benyttes til militær støtte til Israel, herunder overføring av utenlandsk militært materiell som er lagret i Norge.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen endre adferdskriteriet for observasjon og utelukkelse av selskaper for å sikre at Statens pensjonsfond utland trekker sine investeringer ut av selskaper knyttet til folkerettsstridig okkupasjon og andre folkerettsbrudd.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 19*

Stortinget ber regjeringa be utdannings- og forskingsinstitusjonane om å redusera samarbeid med israelske institusjonar som bidrar til å oppretthalda okkupasjonen, til eit minimum. Samarbeid med enkeltforskarar kan fortsetta.

Forslag fra Rødt:*Forslag 20*

Stortinget ber regjeringen innføre forbud mot alt forskningssamarbeid og annet samarbeid med israelske universiteter og andre forskningsinstitusjoner som er involvert i militær forskning og/eller på annet vis bidrar til å gjøre det israelske militæret i stand til å opprettholde okkupasjonen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslagene og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Dokument 8:40 S (2023–2024) – Representantforslag frå stortingsrepresentantane Ingrid Fiskaa, Kirsti Bergstø, Marian Hussein og Torgeir Knag Fylkesnes om ei sanksjonspakke mot Israels folkerettsstridige krig mot Gaza – vedtas ikke.

II

Dokument 8:50 S (2023–2024) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Stine Westrum, Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar, Geir Jørgensen, Mímir Kristjánsson, Sofie Marhaug, Tobias Drevland Lund og Hege Bae Nyholt om straffetiltak mot Israels folkerettsbrudd og menneskerettighetsbrudd på Gaza – vedtas ikke.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 16. januar 2024

Ine Eriksen Søreide

leder

Christian Tybring-Gjedde

ordfører

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

Utenriksministeren

Oslo, 5. desember 2023

Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Ine Eriksen Søreide

Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:40 S (2023-2024) – representantforslag fra representantene Ingrid Fiskaa, Kirsti Bergstø, Marian Hussein og Torgeir Knag Fylkesnes

Jeg viser til utenriks- og forsvarskomiteens brev datert 28.11.2023 angående Dokument 8:40 S (2023-2024) fra representantene Ingrid Fiskaa, Kirsti Bergstø, Marian Hussein og Torgeir Knag Fylkesnes om innføring av sanksjoner overfor Israel.

Regjeringen er dypt bekymret for de sivile lidelsene på begge sider av denne konflikten og de enorme ødeleggelsene i Gaza. Israel har rett til å forsvare seg mot Hamas' grusomme terrorangrep, men alle selvforsvarshandlinger må være nødvendige og proporsjonale og alle militæroperasjoner må også være i tråd med humanitærretten. Terrorhandlingene og de omfattende ødeleggelsene vi ser i Gaza vitner om at ingen av partene har gjort nok for å beskytte sivile.

Representantene ber regjeringen arbeide for en internasjonal våpenembargo mot Israel, at penger fryses, at det innføres et import- og eksportforbud for varer som gir inntekter til Israel og frys av EFTAs frihandelsavtale med Israel.

Norge har, som representantene påpeker, ikke tradisjon for å innføre sanksjoner alene. Regjeringen har heller ikke fullmakt i sanksjonsloven til å treffe vedtak om slik alenegang. Norges syn er at det er multilaterale, globale og tvingende sanksjoner vedtatt av Sikkerhetsrådet eller andre tiltak som det er bred internasjonal oppslutning om, som har størst legitimitet og effekt for å påvirke en stat til å endre atferd. I den nåværende politiske konteksten er det ikke realistisk å forvente at FNs sikkerhetsråd, EU eller en annen bredsammenslutning av likesinnede land vil innføre våpenembargo eller andre former for sanksjoner overfor Israel.

Selv om den israelsk-palestinske konflikten er inne i en svært vanskelig tid, mener regjeringen likevel fortsatt at det er dialog, samarbeid og forhandlinger som vil bidra til en løsning på denne konflikten, og til å bedre situasjonen for den palestinske befolkningen. Regjeringens vurdering er derfor at vi er best tjent med å opprettholde dialog og kontakt med partene.

Norge har alltid hatt og har en streng eksportkontroll overfor Israel. Det er ikke lov å selge norske våpen til Israel. Samtidig er det slik at norske bedrifter kan selge deler og komponenter til USA, som sammen med deler fra andre land vil kunne inngå i produksjonen og sammensetningen av våpensystemer ved amerikanske fabrikker. Det videre salget av ferdige våpen fra USA vil da følge amerikanske regler for eksportkontroll.

Hvert land har en suveren rett til å bestemme hvor våpen og annet forsvarsmateriell skal eksporteres. Vår politikk med ikke å kreve sluttbrukererklæring med reeksportklausul fra USA er basert på et langsiktig forsvarssamarbeid. Et ensidig norsk krav om reeksportklausul fra USA ville for Norges del i betydelig grad ha redusert norske forsvarsbedrifters mulighet til å eksportere til det amerikanske markedet. Norsk forsvarsindustri er svært viktig for Norges sikkerhet og for vår egen forsvarsevne. Skal vi fortsatt ha en slik industri må vi kunne levere til våre nærmeste allierte.

Regjeringen gir i eierskapsmeldingen uttrykk for at staten er opptatt av at selskaper som opererer i, handler med eller har forretningsforbindelser tilknyttet konfliktområder, utviser respekt for internasjonal humanitærrett. Selskapene skal også unngå å bidra til, eller støtte opp under, brudd på disse reglene.

I lys av den pågående konflikten mellom Israel og Hamas er det derfor naturlig at regjeringen som eier har dialog med relevante selskap i statens selskapsportefølje om bl.a. aktsomhetsvurderinger knyttet til respekt for humanitærretten. Nærings- og fiskeridepartementet har en slik dialog med både Nammo AS og Kongsberg Gruppen ASA, der det stilles krav om at selskapene skal være varsomme i en krevende tid. Regjeringen skal fortsette med å være en ansvarlig eier, noe som innebærer en tydelig forventning om at alle selskaper der staten er eier ikke bare følger gjeldende lover og regler, men også utøver forsvarlige aktsomhetsvurderinger, også med tanke på humanitærretten.

Med vennlig hilsen

Espen Barth Eide

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Ine Eriksen Søreide

Oslo, 7. desember 2023

Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:50 S (2023-2024) – representantforslag fra representantene Stine Westrum, Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar, Geir Jørgensen, Mímir Kristjánsson, Sofie Marhaug, Tobias Drevland Lund og Hege Bae Nyholt

Jeg viser til utenriks- og forsvarskomiteens brev datert 28.11.2023 angående Dokument 8:50 S (2023-2024) fra representantene Stine Westrum, Marie Sneve Martinussen, Seher Aydar, Geir Jørgensen, Mímir Kristjánsson, Sofie Marhaug, Tobias Drevland Lund og Hege Bae Nyholt om straffetiltak mot Israels folkerettsbrudd og menneskerettighetsbrudd på Gaza.

Regjeringen er dypt bekymret for de sivile lidelsene på begge sider av denne konflikten og de enorme ødeleggelsene i Gaza. Israel har rett til å forsvare seg mot Hamas' grusomme terrorangrep, men alle selvforsvarshandlinger må være nødvendige og proporsjonale og alle militæroperasjoner må også være i tråd med humanitærretten. Både Hamas' angrep og de omfattende ødeleggelsene vi ser i Gaza vitner om at ingen av partene har gjort nok for å beskytte sivile.

Representantene ber regjeringen sikre at norske statlig eide våpenprodusenter og deres datterselskaper med fabrikker utenfor Norge ikke selger våpen, våpenkomponenter eller annet militært utstyr direkte eller indirekte til Israel; Arbeide for en internasjonal våpenembargo mot Israel; Innføre forbud mot kjøp av varer fra Israels militærindustri; Innføre forbud mot forskningssamarbeid; Innføre tiltak knyttet til SPU, Innføre straffetiltak og sanksjoner mot enkeltpersoner involvert i menneskerettighetsbrudd; At det innføres et import- og eksportforbud for varer som gir inntekter til Israel og frys av EFTAs frihandelsavtale med Israel; Ta initiativ til å avslutte NATOs partnerskap med Israel; Sørge for at norske territorium ikke benyttes til militær støtte til Israel, herunder overføring av utenlandsk militært materiell som er lagret i Norge og Arbeide for at Israel listeføres i FNs generalsekretærs årsrapport Children and Armed Conflict.

Norge har ikke tradisjon for å innføre sanksjoner alene. Regjeringen har heller ikke fullmakt i sanksjonsloven til å treffe vedtak om slik alenegang. Regjeringens syn er at det er multilaterale, globale og tvingende sanksjoner vedtatt av Sikkerhetsrådet eller andre tiltak som det er bred internasjonal oppslutning om, som har størst legitimitet og effekt for å påvirke en stat til å endre atferd. I den nåværende politiske konteksten er det ikke realistisk å forvente at FNs sikkerhetsråd, EU eller en annen bred sammenslutning av likesinnede land vil innføre våpenembargo eller andre sanksjoner overfor Israel.

Selv om den israelsk-palestinske konflikten er inne i en svært vanskelig tid, mener regjeringen likevel fortsatt at det er dialog, samarbeid og forhandlinger som vil bidra til en løsning på denne konflikten, og til å bedre situasjonen for den palestinske befolkningen. Regjeringens vurdering er derfor at vi er best tjent med å opprettholde dialog og kontakt med partene.

Norge har alltid hatt og har en streng eksportkontroll overfor Israel. Det er ikke lov å selge norske våpen til Israel. Samtidig er det slik at norske bedrifter kan selge deler og komponenter til USA, som sammen med deler fra andre land vil kunne inngå i produksjonen og sammensetningen av våpensystemer ved amerikanske fabrikker. Det videre salget av ferdige våpen fra USA vil da følge amerikanske regler for eksportkontroll.

Hvert land har en suveren rett til å bestemme hvor våpen og annet forsvarsmateriell skal eksporteres. Vår politikk med ikke å kreve sluttbrukererklæring med reeksportklausul fra USA er basert på et langsiktig forsvarssamarbeid. Et ensidig norsk krav om reeksportklausul fra USA ville for Norges del i betydelig grad ha redusert norske forsvarsbedrifters mulighet til å eksportere til det amerikanske markedet. Norsk forsvarsindustri er svært viktig for Norges sikkerhet og for vår egen forsvarsevne. Skal vi fortsatt ha en slik industri må vi kunne levere til våre nærmeste allierte.

Regjeringen gir i eierskapsmeldingen uttrykk for at staten er opptatt av at selskaper som opererer i, handler med eller har forretningsforbindelser tilknyttet konfliktområder, utviser respekt for internasjonal humanitærrett. Selskapene skal også unngå å bidra til, eller støtte opp under, brudd på disse reglene.

I lys av den pågående konflikten mellom Israel og Hamas er det derfor naturlig at regjeringen som eier har dialog med relevante selskap i statens selskapsportefølje om bl.a. aktsomhetsvurderinger knyttet til respekt for humanitærretten. Nærings- og fiskeridepartementet har en slik dialog med både Nammo AS og Kongsberg Gruppen ASA, der det stilles krav om at selskapene skal være varsomme. Regjeringen skal fortsette med å være en ansvarlig eier, noe som innebærer en tydelig forventning om at alle selskaper der staten er eier ikke bare følger gjeldende lover og regler, men også utøver forsvarlige aktsomhetsvurderinger, også med tanke på etterlevelse av humanitærretten.

I tråd med etablerte prinsipper om akademisk frihet og institusjonell autonomi er det opp til norske universiteter og høyskoler å selv velge hvem de ønsker å samarbeide med. Norske forskningsinstitusjoner står derfor fritt til å samarbeide med universiteter i

Israel. En forutsetning er at norsk eksportkontrollregelverk overholdes. Jeg vil understreke at UD's ansvar er kontroll med strategiske varer, tjenester, teknologi og kunnskap, det vil si teknologi med militært potensial. For dette føres det en streng kontroll. På samme måte som det ikke er tillatt å eksportere forsvarsmateriell til Israel, vil vi ikke kunne tillate deling av kunnskap om det samme.

Norsk territorium benyttes ikke til militær støtte til Israel. Alliert forhåndslagring av militært utstyr i Norge er en viktig del av forsterkningen av Norge i tilfelle krise og krig. Det er i norsk interesse. Det tilligger ikke Norge å bestemme hvordan dette materiellet benyttes etter at det eventuelt flyttes ut av Norge.

Israel deltar i NATOs middelhavsdialog sammen med de andre partnerlandene Algerie, Egypt, Jordan, Mauritania, Marokko og Tunisia. Dette er et forum som skal bidra til økt sikkerhet og stabilitet i middelhavsregionen, og fremme gode relasjoner mellom deltagerlandene og med allierte. Forumet er en viktig arena for dialog mellom Israel og NATO, og mellom Israel og andre arabiske land. Å avslutte partnerskapet med Israel og kaste landet ut fra dette forumet vil ikke bidra til å stanse krigshandlingene i Gaza. Det vil heller ikke være konsensus i NATO om et slikt skritt.

NATO har i møter med Israel understreket viktigheten av beskyttelse av sivile på begge sider av konflikten. Menneskelig sikkerhet, inkludert beskyttelse av barn i væpnet konflikt, er et prioritert område for NATO. Fortsatt deltagelse fra Israel i NATOs partnerfora vil muliggjøre økt engasjement mellom NATO og Israel også på dette området. Fra før har blant annet klima, sikkerhet og tilgang til rent vann i regionen vært viktige tema på agendaen.

FNs generalsekretær legger fram sin rapport om barn og væpnet konflikt (Children and Armed Conflict) hvert år i juni. Rapporten har et vedlegg med parter til væpnede konflikter som listeføres fordi de begår ett eller flere folkerettsbrudd som inngår i Generalsekretærens liste over seks særlig alvorlige brudd på folkeretten ovenfor barn i væpnet konflikt: i) drap og lemlestelse, ii) voldtekt og seksualisert vold, iii) kidnapping, iv) rekruttering og bruk av barnesoldater og v) angrep på skoler og sykehus. Også det å nekte barn humanitær hjelp tas opp som det sjette overgrepet, men det er ikke i seg selv listeføringsgrunn. I 2022 omtaler rapporten 25 landsituasjoner og en regional situasjon. Rapporten listefører parter i totalt 16 landsituasjoner. Israel omtales i rapporten, men er ikke listeført i rapportens annekser.

Det er FNs generalsekretær alene som bestemmer om et land skal listeføres eller tas av listen. FN har et eget monitorerings- og rapporteringssystem som sikrer at Generalsekretæren kan fatte beslutninger om listeføring på et solid faglig grunnlag med verifiserte tall. Norge bidrar med økonomisk støtte til denne mekanismen. Norge støtter opp om Generalsekretærens uavhengige rolle i dette spørsmålet. Vi har gjentatte ganger understreket at listeføring og avlisting må skje på grunnlag av transparente standarder som er like for alle og ikke skal kunne påvirkes av politisk press fra FNs medlemsstater. Dette er avgjørende for at listeføringsmekanismen skal ha troverdighet og være et effektivt virkemiddel for å styrke beskyttelsen av barn i væpnet konflikt.

Når det gjelder Statens pensjonsfond utland er målet med forvaltningen høyest mulig avkastning til akseptabel risiko. Fondet skal forvaltes ansvarlig, og det er etablert etiske retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper. Statens pensjonsfond utland er ikke, og skal ikke være, et politisk virkemiddel i utenrikspolitikken. Det må vi holde fast på. Det er bred politisk enighet om rammeverket for fondet.

De etiske retningslinjene bestemmer hva SPU av etiske hensyn ikke skal være investert i. Retningslinjene ble grundig vurdert og behandlet i Stortinget så sent som i 2021. Retningslinjene omfatter blant annet kriterier om grove eller systematiske krenkelsener av menneskerettighetene og alvorlige krenkelsener av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner. Retningslinjene er rettet mot selskaper, ikke stater. Dersom Etikkrådet vurderer at det er en uakseptabel risiko for at selskaper medvirker til eller selv er ansvarlig for krenkelsener som bryter med retningslinjene, vil rådet avgi en tilråding til Norges Bank om å utelukke eller sette selskapet til observasjon.

Etikkrådet legger i sine vurderinger til grunn at de israelske bosettingene på Vestbredden er oppført i strid med folkeretten. Etikkrådet har i lang tid hatt oppmerksomhet mot selskaper som kan medvirke til byggingen og opprettholdelsen av bosettingene. Etter råd fra Etikkrådet er i dag ni israelske selskaper utelukket fra SPU.

Etter de etiske retningslinjene kan Etikkrådet også anbefale utelukkelse av selskaper som selger våpen til stater i væpnede konflikter som benytter våpnene på måter som utgjør alvorlige og systematiske brudd på folkerettens regler for stridighetene.

Terskelen for utelukkelse er ment å være høy. Det forutsettes blant annet at det dreier seg om pågående leveranser og at det er de våpnene som selskapet selger, som blir brukt i strid med humanitærretten.

Regjeringen mener rammeverket for fondet fungerer etter hensikten. Fondet er en finansiell investor med etiske retningslinjer og ansvarlig forvaltning som viktige rammer. Det er kort tid siden det ble foretatt en grundig og helhetlig gjennomgang av de etiske retningslinjene, og det legges ikke opp til å foreta endringer nå.

Med vennlig hilsen

Espen Barth Eide